

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: EU:n terrorisminvastainen politiikka: tärkeimmät saavutukset ja tulevaisuuden haasteet”

KOM(2010) 386 lopullinen

(2011/C 218/17)

Esittelijä: **Cristian PÎRVULESCU**

Euroopan komissio päätti 20. heinäkuuta 2010 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle – EU:n terrorisminvastainen politiikka: tärkeimmät saavutukset ja tulevaisuuden haasteet

KOM(2010) 386 lopullinen.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 24. maaliskuuta 2011.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 4.–5. toukokuuta 2011 pitämässään 471. täysistunnonssa (toukokuun 5. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin ääniä 167 puolesta ja 2 vastaan 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Talouskriisin vaikutusten tuntuessa täysimittaisesti ETSK kiinnittää huomiota lisääntyneeseen radikalisoitumisriskiin sekä uskonnollisista että ideologisista syistä juontuvassa terrorismissa. Perusoikeuksien kunnioittamisesta on tehtävä terrorisminvastaisen politiikan tärkeä arviointikriteeri sekä politiikan suunnittelu- että toteutusvaiheessa.

1.2 ETSK kehottaa tarkistamaan ennaltaehkäisyä koskevaa osaa niin, että siihen lisätään varhaisen puuttumisen ulottuvuus, jossa pyritään kehittämään yhteistyösuhteita ja poistamaan jännitteitä jo varhaisessa vaiheessa. Kyse on monialaisesta ulottuvuudesta, joka koskee sekä terrorisminvastaista politiikkaa että muita EU:n ja jäsenvaltioiden politiikanaloja, kuten nuoriso-, kulttuuri- ja koulutuspolitiikkaa tai osallistumista poliittiseen ja yhteiskunnalliseen elämään.

1.3 ETSK suosittaa, että Euroopan unionin ja erikoistuneiden organisaatioiden virallisissa asiakirjoissa käytetään mieluummin ilmaisua ”kiihkoiluun, rasismiin ja muukalaisvihaan pohjautuva terrorismi” kuin ”islamistinen terrorismi”.

1.4 ETSK kehottaa kaikkia EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioiden hallituksia kehittämään terrorisminvastaisia politiikkojaan terrorismin dynamiikasta saatavilla olevien laadullisten ja määrällisten tietojen pohjalta. Terrorismin moninaisuuden vuoksi olisi virhe kehittää kaikkiin tilanteisiin erotuksetta sovellettavaa politiikkaa, varsinkin kun tällainen politiikka olisi hyvin kallista ja tehotonta. Samoin on aiheellista soveltaa suhteellisuusperiaatetta niin, että sekä reagointi että hyväksytyt toimet ja menot ovat oikeassa suhteessa tämäläisyyden uhkien laajuuteen.

1.5 ETSK suosittelee painokkaasti, että neljän toiminta-alueen (ennaltaehkäisy, suojaaminen, toiminnan estäminen sekä varautuminen) ja monialaisten näkökohtien (perusoikeuksien kunnioittaminen, kansainvälinen yhteistyö ja kumppanuudet

kolmansien maiden kanssa sekä rahoitus) ohella myös EU:n terrorisminvastaiseen politiikkaan liittyvissä strategisissa asiakirjoissa terrorismi luokiteltaisiin terrorismiin motivoivien tekijöiden ja terrorismin esiintymisen perusteella (separatistien iskut, ääriivasemmistoon tai äärioikeistoon kuuluvien tai anarkistien tekemät iskut, erityisestä syystä tehdyt iskut sekä uskontoperustaiset iskut). Jäsenvaltioiden hallitukset, EU:n toimielimet ja muut asianomaiset toimijat voisivat tämän strategisen luokittelun avulla mukauttaa visioitaan ja välineitään, joita ne käyttävät vastataakseen terrorismin eri muotojen mukanaan tuomiin erityishaasteisiin.

1.6 ETSK ehdottaa, että radikalisoitumisen ja terroristiryhmiin värväyksen torjuntaa koskevaan erityiseen EU:n strategiaan ja siihen liittyvään toimintasuunnitelmaan sisällytetään myös eriarvoisuuden ja syrjinnän vastaisia konkreettisia toimia ja että ne pohjautuisivat muun muassa Euroopan perusoikeusviraston työhön.

1.7 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioiden hallituksia arvioimaan yksityiskohtaisesti turvallisuustoimenpiteiden yksityisiin toimintoihin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia. On syytä mainita, että kalliiden teknologioiden kehittäminen ja entistä raskaammat prosessit voivat vaikuttaa kielteisesti taloudellisten toimijoiden ja kansalaisten toimintaan.

1.8 ETSK varoittaa, että usein arkaluonteisten henkilötietojen laiton tai virheellinen käyttö yhdistettynä lainvalvontaviranomaisten laajoihin pakkokeinovaltuuksiin voi johtaa tiettyjen henkilöiden tai henkilöryhmien syrjimiseen ja leimautumiseen.

1.9 Jotta voidaan parantaa terrorisminvastaisen politiikkojen uskottavuutta ja painottaa perusoikeuksien kunnioittamiskysymysten tärkeyttä, ETSK suosittaa, että Euroopan komissio vastaa Euroopan parlamentin pyyntöön, jonka tämä on esittänyt

vuonna 2007 antamassaan päätöslauselmassa. Pyynnön aiheena on väite, jonka mukaan CIA olisi käyttänyt Euroopan maita vankien laittomiin kuljetuksiin ja pidätyksiin. Parlamentti kehottaa arvioimaan jäsenvaltioitasolla terrorisminvastaista lainsäädäntöä ja menettelyjä, jotka mahdollisesti edistävät tämänkaltaista toimintaa.

1.10 ETSK esittää, että maissa, joissa terrorisminvastainen politiikka voisi loukata demokratiaa ja perusoikeuksien kunnioittamista, Euroopan unioni edistää entistä määrätietoisemmin sellaista terrorismintorjunnan mallia, joka perustuu demokraattisiin normeihin ja menettelyihin.

2. Johdanto

2.1 Käsillä oleva komission tiedonanto sisältää oleelliset aiheet, jotka mahdollistavat EU:n nykyisen terrorisminvastaisen strategian poliittisen arvioinnin Euroopan parlamentin pyynnön mukaisesti. Tiedonanto on merkittävä vaihe valmisteltaessa laajempaa sisäisen turvallisuuden strategiaa.

2.2 Aikaisempien saavutusten tarkastelu ja tuleviin haasteisiin varautuminen on erityisen tärkeää Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen ja koska oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla on hyväksytty uusi monivuotinen työohjelma ja toimintasuunnitelma ("Tukholman ohjelma"). Tästä syystä arviointi on tarpeen. Tiedonannossa hyödynnetään ja täydennetään Tukholman ohjelmassa⁽¹⁾ ja sen täytäntöön panevassa toimintasuunnitelmassa⁽²⁾ (joissa esitetään laajat suuntaviivat EU:n tulevia toimia varten) määriteltyjä terrorisminvastaisia toimenpiteitä ja aloitteita.

2.3 EU:n vuonna 2005 hyväksymä terrorisminvastainen strategia⁽³⁾, joka muodostaa edelleen EU:n tämän alan toimien pääasiallisen viitekehysten, jakautuu neljään osa-alueeseen, joita ovat ehkäiseminen, suojaaminen, toiminnan estäminen sekä varautuminen. Komission tiedonannossa noudatetaan samaa rakennetta. Kunkin neljän osa-alueen kohdalla tarkastellaan tärkeimpiä saavutuksia ja kartoitetaan tulevia haasteita.

2.4 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan unionin terrorisminvastaisen politiikan kokonaisvaltaiseen arviointiin sekä katsoo, että siinä on kyse merkittävästä edistyksestä pyrittäessä saamaan tasapainoinen kuva sekä terrorismin uhista että niiden torjuntavälineistä.

2.5 ETSK kehottaa vahvistamaan tarkistetussa terrorisminvastaisessa strategiassa tavoitteet ja välineet, joiden ansiosta henkilöiden turvallisuuden suojaaminen ei haittaa mitenkään oikeuksien ja perusvapauksien turvaamista, kuten on tehty hiljattain käynnistetyssä sisäisen turvallisuuden strategiassa. Näitä vapauksia ja oikeuksia, jotka ovat jokaisen oikeusvaltion ja demokraattisen yhteiskunnan kulmakivi, ei saa missään tapauksessa poistaa eikä rajoittaa.

2.6 ETSK on antanut aiemmin kaksi lausuntoa, joissa käsitellään suoraan terrorisminvastaisen politiikan problematiikkaa. Molemmista lausunnoissa keskitytään ennaltaehkäisyyn sekä erityisesti radikalisoitumisen torjuntaan. Kummassakin esitellään

komitean kanta yleislinjauksiltaan. Käsillä oleva lausunnon tarkoituksena on tarkistaa ja muotoilla uudelleen näitä yleislinjauksia niin, että niillä voidaan edistää terrorisminvastaisen politiikan mukauttamista ottamalla huomioon terrorismin uudet suuntaukset.

3. Yleistä

3.1 Taluskriisi on vaikuttanut rakenteellisesti paitsi Euroopan maiden talouksiin myös Euroopan sisäisiin sosiaalisiin, poliittisiin ja kulttuurisiin suhteisiin. Kriisi on heikentänyt kansalaisten, eri yhteisöjen ja poliittisten elinten keskinäistä solidaarisuutta. Tässä tilanteessa epäluulo ja suvaitsemattomuus vähemmistöjä kohtaan ovat lisääntyneet nopeasti, minkä vuoksi vähemmistöt ovat joutuneet puolustuskannalle.

3.2 ETSK katsoo, että Euroopan unionin terrorisminvastainen politiikka on monimutkainen ja arkaluonteinen ala, joka edellyttää, että turvallisuuden ylläpitämisen, teknologian kehityksen sekä lainsäädäntövälineiden vaatimuksia säännellään vankan perusoikeuksien suojelujärjestelmän avulla.

3.3 Kun otetaan huomioon terrorismi-ilmiön moninaisuus ja sen taustalla olevat syyt, ETSK suosittelee EU:n terrorisminvastaisen politiikan täydentämistä sellaisella integraation ja poliittisen yhteistyön näkökulmalla, jonka avulla voitaisiin poistaa kaikki terroritekojen perusteet. Ennaltaehkäisyä koskevassa keskustelussa puolestaan on oleellista ryhtyä välittömästi vahvistamaan tiettyjä tavoitteita, joita ovat muun muassa sosiaalinen osallisuus, köyhyden torjunta, sukupuolten tasa-arvo sekä työpaikkojen laadun parantaminen erityisesti Eurooppa 2020 -strategian sosiaalisen ulottuvuuden puitteissa.

3.4 Europolin tuoreessa selvityksessä⁽⁴⁾ on paljon tärkeää tietoa terrorismin dynamiikasta Euroopan unionissa. Terrori-iskujen määrä väheni vuonna 2009, olipa kyse epäonnistuneista, estetyistä tai toteutetuista iskuista. Niiden määrä putosi puolella vuoteen 2007 verrattuna, mikä noudattaa selkeää laskusuuntausta.

3.5 Muutoksia on tapahtunut paitsi terrori-iskujen esiintymisessä myös niiden rakenteessa. Vuonna 2009 tehtiin eniten separatistisia iskuja (257 iskuja), seuraavaksi eniten tehtiin ääri-aseemmiston tai anarkistien iskuja (40 iskuja), äärioikeiston iskuja (4 iskuja) ja iskuja, joihin oli erityinen syy (2). On syytä huomata, että uskontoperustainen terrorismi, jonka kansalaiset mieltävät yleisimmäksi ja vaarallisimmaksi terrorismin muodoksi, on tosiasiallisesti harvinaisin terrorismin muoto, sillä näitä iskuja rekisteröitiin vuonna 2009 vain yksi (Italiassa).

3.6 ETSK on pahoillaan terrorismin aiheuttamista ihmishenkien menetyksistä ja aineellisista tuhoista. Terroritekojen määrän laskusuuntaus on kuitenkin osoitus siitä, että terrorismia voidaan hillitä järkevien ja harkittujen toimintalinjojen ja toimenpiteiden yhdistelmällä. Terrorismiin on tartuttava erityisten terrorisminvastaisen toimintalinjojen avulla ja ottamalla huomioon terrorismin esiintymisalueet, vaikuttimet, muodot ja syyt.

⁽¹⁾ EUVL C 115, 4.5.2010, s. 1.

⁽²⁾ KOM(2010) 171 lopullinen, 20. huhtikuuta 2010.

⁽³⁾ Asiak. nro 14469/4/05, 30. marraskuuta 2005.

⁽⁴⁾ Europolin vuonna 2010 julkaisema Euroopan terrorismitilannetta ja -suuntauksia koskeva selvitys (TE-SAT) on luettavissa osoitteessa http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TE-SAT/Tesat2010.pdf.

3.7 Kun otetaan huomioon merkittävät erot kansalaisten mieltämän terrorismin ja sen tosiasiallisten ilmenemismuotojen välillä, ETSK kehottaa hallituksia ja EU:n toimielimiä edistämään kansalaisille suunnattua asianmukaista tiedottamista terrorismin syistä, laajuudesta ja vaikutuksista. ETSK varoittaa terrorismia koskevan virheellisen ja puutteellisen tiedotuksen riskeistä sekä korostaa lisäksi, että on olemassa vaara, että terrorismin uhkalla perustellaan sosiaalisen syrjäytymisen, suvaitsemattomuuden ja syrjinnän sallimista. Koska terrorismin tavoitteena on pelon levittäminen, uhan laajuuden liioittelu voi objektiivisesti tarkasteltuna palvella terroritekojen mahdollisten tekijöiden tarkoituksia. Toisaalta on syytä vastustaa kehittymässä olevia ”terrorisimarkkinoita”, jotka ovat omiaan herättämään erityisesti talouselämän ja institutionaalisten toimijoiden erityisen kiinnostuksen terrorismiuhkien torjunnassa.

3.8 Toiminnan estämiseen ja terrorismirikoksista rankaisemiseen puolestaan liittyy mielenkiintoinen dynamiikka. Valtaosa pidätyksistä on tehty sen perusteella, että epäilty on kuulunut terroristijärjestöön, eikä terrori-iskujen valmisteluun tai käynnistämiseen suoraan liittyvien rikosten johdosta. Tämä osoittaa, että jäsenvaltioiden viranomaiset kykenevät estämään jo alkuvaiheissa terrori-iskujen suunnittelua tai toteutusta.

3.9 Näihin kysymyksiin sekä etenkin tietojen seurantaan, keruuseen ja tallentamiseen liittyvän teknologian kehittäminen ja hyödyntäminen on suhteutettava uhkien vakavuuteen. Terrorisminvastainen politiikka ei saa tunkeutua kansalaisten yksityiselämään. Se saattaisi nimittäin päinvastoin lisätä yleistä turvattomuuden tunnetta, mikä puolestaan vähentäisi kansalaisten luottamusta jäsenvaltioiden hallitusten ja EU:n toimielinten toimintaan.

3.10 ETSK katsoo, että Euroopan kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli terroriuhkien hillitsemisessä. Vaikka kansalaisyhteiskunnan arvot, järjestäytymistavat ja sen edistämät toimintakeinot ovat hyvin moninaiset, se tulee kutsua mukaan terrorisminvastaisten politiikkojen kaikkiin ulottuvuuksiin ja etenkin sen ennaltaehkäisevään vaiheeseen. Kansalaisyhteiskunnalla voisi olla roolinsa myös ennen varsinaista ennaltaehkäisyä sovellettavan viestintä-, yhteistyö- ja solidaarisuusmallin laatimisessa; tässä vaiheessa henkilöt ovat jo joutuneet terroritekojen kierteseen. ⁽⁵⁾ ETSK:n mielestä terrorismia torjutaan tehokkaimmin tarttumalla sen alkusyihin eikä seurauksiin.

3.11 ETSK katsoo, että Euroopan kansalaisyhteiskunta voi toimia rajapintana kansalaisten, kansallisten ja paikallisten halli-

tusten sekä terroritekoihin mahdollisesti ryhtyvien yhteisöjen tai ryhmittymien välillä. Sillä voi olla erityinen, julkisia toimia täydentävä rooli, sillä se hyödyntää erityisiä välineitä ja ohjelmia esimerkiksi sovittelun tai kasvatuksen alalla.

4. Erityistä

EU:n tärkeimmät saavutukset ja tulevaisuuden haasteet

4.1 Ehkäiseminen

4.1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että terrorisminvastaista strategiaa on viety hiljattain uuteen, ennaltaehkäisevään suuntaan. Tätä osa-aluetta vahvistetaan Tukholman ohjelman yhteydessä viiden vuoden kuluessa niin turvallisuustutkimuksen kuin poliittisten ja sosiaalisten näkökohtien osalta. Komitean mielestä on myös aiheellista asettaa etusijalle ongelma, joka koskee Internetin hyödyntämistä terrorismitarkoituksissa sekä viestinnässä, rahoituksessa, koulutuksessa, värväystoiminnassa ja propagandassa. Internet-viestinnän valvonnasta ei kuitenkaan saa tehdä välinettä, jolla vaikutettaisiin kansalaisten yksityiselämään.

4.1.2 ETSK tuki aloitetta radikalisoitumisen ja terroristiryhmiin värväyksen torjuntaa koskevan erityisen EU:n strategian ⁽⁶⁾ laatimiseksi. Strategialla on kolme tavoitetta: tukahdutetaan ihmisiä terrorismiin houkuttelevien verkostojen ja yksilöiden toiminta; varmistetaan, että vallitseva mielipide vie voiton äärimmäisyyksien näkökulmista, ja edistetään turvallisuutta, oikeutta, demokratiaa ja yhtäläisiä mahdollisuuksia. ETSK odottaa kiinnostuneena strategian täytäntöönpanoa koskevien väliarviointien tuloksia ja on valmis osallistumaan strategian muokkaamiseen näiden päätelmien pohjalta. Todettakoon kuitenkin, että viimeisimmän terrorisminvastaisen toimintasuunnitelman siihen kohtaan, joka koskee eriarvoisuuden ja syrjinnän torjumista, silloin kun sitä esiintyy EU:ssa, sekä tarvittaessa pitkäaikaisen integraation edistämistä ⁽⁷⁾, ei sisälly yhtään aloitetta.

4.1.3 ETSK on tyytyväinen siihen, että ennaltaehkäisyyn kiinnitetään huomiota, mutta korostaa, ettei se mahdollista terrorismin syiden tarkoituksenmukaista käsittelyä. Komitea on jo todennut aiemmin, että ”monet terroriteot voidaan selittää sillä, että ne ovat vieraantumisen-, radikalisoitumisen- ja värväysprosessien päätepiste. Kyseisiä prosesseja ruokkivat yksittäisellä alueella esiintyvien ryhmien välinen eriarvoisuus, (sosiaalisen, poliittisen ja taloudellisen) syrjäytymisen ja syrjinnän ilmiöt.” ⁽⁸⁾ ETSK ehdottaa myös vuoropuhelun tiivistämistä, jotta voidaan reagoida terrorismi-ilmiön kehittymiseen ja löytää poliittisia vastauksia, joissa olisi pohdittava jäsenvaltioiden poliittisia, institutionaalisia, sosiaalisia ja taloudellisia suhteita sekä pyrittävä liennyttämään tehokkaasti historiasta kumpuavia jännitteitä.

⁽⁵⁾ EUVL C 128, 18.5.2010, s. 80.

⁽⁶⁾ EU:n strategia radikalisoitumisen ja terroristiryhmiin värväyksen torjumiseksi, tarkistettu marraskuussa 2008 (CS/2008/15175).

⁽⁷⁾ Euroopan unionin neuvosto, terrorismin torjuntaa koskeva EU:n toimintasuunnitelma, 17. tammikuuta 2011.

⁽⁸⁾ EUVL C 211, 19.8.2008, s. 61.

4.1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan komission vuonna 2008 perustamaan radikalisoitumisen asiantuntijoiden eurooppalaiseen verkostoon, sillä se katsoo, että toimielinten panoksella, jossa otetaan huomioon kunkin yhteiskunnan ja terrorismin eri muotojen erityispiirteet, voidaan edesauttaa EU:n ja jäsenvaltioiden politiikanalojen mukauttamista näissä kysymyksissä.

4.1.5 ETSK panee merkille, että valtaosalla Euroopan unionissa tapahtuneista terroriteoista on historiaan liittyvä motiivi tai ne liittyvät separatistiseen problematiikkaan. Tämän vuoksi se katsoo, että alueiden komitea olisi otettava entistä tiiviimmin mukaan eurooppalaiseen keskusteluun, koska alueiden komitea on paikallis- ja alueyhteisöjen edustajat yhteen kokoava EU:n elin, jonka kanssa on siten hyvin suotavaa aloittaa vuoropuhelu.

4.1.6 ETSK kannattaa komission aikomusta laatia tiedonanto jäsenvaltioiden hyvistä käytänteistä radikalisoitumisen ja terroristiryhmiin värväyksen torjumisessa. Komitea suosittelee, että komissio ottaa kyseisessä tulevassa tiedonannossaan huomioon ETSK:n EU:n roolista Pohjois-Irlannin rauhanprosessissa antaman lausunnon⁽⁹⁾ päätelmät ja suositukset. Hyvien käytänteiden luetteloinnilla voidaan auttaa kaikkia asianomaisia toimijoita ymmärtämään entistä paremmin terrorismin eri muotoja, jotka on luokiteltu vaikuttimien ja vaikutusten mukaan. Tämä olisi edistysaskel laadittaessa kullekin jäsenvaltiolle ja kuhunkin terrorismin uhkaan sopivia politiikkoja.

4.2 Suojaaminen

4.2.1 ETSK on tyytyväinen Euroopan komission, jäsenvaltioiden, tiedeyhteisön sekä yksityisen sektorin aloittamiin ponnisteluihin kansalaisten elämän ja infrastruktuurien koskemattomuuden suojelemiseksi. Tämä on kaikkein monitahoisin ja kallein toiminnanala ja se käsittää muun muassa seuraavat toimet: uhkien arviointi EU:n laajuisesti, toimitusketjun turvaaminen, kriittisten infrastruktuurien suojeleminen, liikenteen turvallisuus ja rajavalvonta sekä turvallisuuskysymyksiä koskeva tutkimus. Suojelujärjestelmien kehittäminen on kuitenkin suhteutettava uhkien vakavuuteen ja mukautettava terrorismin eri muotoihin.

4.2.2 Liikenteen turvallisuus jäsenvaltioiden alueella on keskeinen kysymys. Sisämarkkinat perustuvat tavaroiden, pääoman, palvelujen ja henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen. Jäsenvaltioiden kansalaisten liikkuminen rajojensa sisä- ja ulkopuolella on tärkeä osa Euroopan talouksia ja elämäntapaa. Liikkuvuus helpottaa ihmisten vastavuoroista tutustumista ja viestintää sekä lisää suvaitsevaisuutta. ETSK katsoo, että EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden hallitusten on kiinnitettävä jatkuvaa huomiota liikenteen turvallisuuden kaikkiin osa-alueisiin.

4.2.3 ETSK panee merkille tiedeyhteisön ponnistelut turvallisuuden alalla sellaisten tekniikoiden kehittämiseksi, joilla voidaan turvata henkilöiden ja infrastruktuurien koskemattomuus. Tiedeyhteisön on kuitenkin tiedostettava teknologian mahdolliset vaikutukset ihmisten elämään ja yksityisyyteen sekä varmistettava, ettei teknologiaa voida käyttää väärin tai ihmisten ihmisarvon ja oikeuksien kustannuksella.

4.2.4 ETSK panee tyytyväisenä merkille, että yksityissektori (esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologian ala ja kemianteollisuus) tekee yhteistyötä terrorismien uhkien torjumiseksi. Komitea on tyytyväinen myös yksityisten liikenteenharjoittajien osoittamaan avoimeen suhtautumiseen vahvistettuihin turvallisuustoimenpiteisiin, joiden toteuttaminen saattaa aiheuttaa taloudellisia tappioita. Tässä suhteessa ETSK kehottaa painokkaasti Euroopan komissiota ja jäsenvaltioiden hallituksia arvioimaan yksityiskohtaisesti turvallisuustoimenpiteiden taloudellisia vaikutuksia yksityisten toimijoiden toimintaan. On syytä mainita, että kalliiden tekniikoiden kehittäminen ja entistä raskaammat prosessit voivat vaikuttaa kielteisesti taloudellisten toimijoiden ja kansalaisten toimintaan.

4.2.5 Kun otetaan huomioon, että henkilöliikenteen turvaamiseen liittyvät toimet toteutetaan Euroopassa osaksi yhteistyössä yksityisten toimijoiden kanssa, on osoittautunut tarpeelliseksi ottaa ne mukaan opetus- ja tiedotusohjelmiin, jotta turvallisuustoimet eivät vahingoittaisi matkustajien koskemattomuutta tai ihmisarvoa.

4.3 Toiminnan estäminen

4.3.1 ETSK on tyytyväinen tämän osa-alueen viimeaikaiseen kehitykseen. Se kattaa muun muassa seuraavat toimet: tietojen keruu ja analysointi, toimet terroristien liikkumisen ja toiminnan estämiseksi, poliisi- ja oikeusviranomaisten yhteistyö sekä terrorismin rahoituksen torjunta. Kaikki asianomaiset toimijat voivat tuoda tällä toiminta-alalla esille näkemyksiään terrorismiin uhiin vastaamisesta terrorismin kunkin muodon edellyttämällä tavalla.

4.3.2 ETSK katsoo, että onnistuminen terrorismin uhkien torjumisessa riippuu myös kansallisten viranomaisten kahdenvälisestä yhteistyöstä ja niiden yhteistyöstä EU:n erityisvirastojen kanssa. Tältä osin on tarpeen kiinnittää huomiota yksityisten tietojen keruun ja käytön pulmallisuuteen. Yksityisyyden oikeuden turvaaminen on aina otettava huomioon terrorismin torjuntatoimissa. Euroopan tietosuojavaltuutettu on todennut, että arkaluonteisten henkilötietojen laiton tai virheellinen käyttö yhdistettynä lainvalvontaviranomaisten laajoihin pakkokeinovaltuuksiin voi johtaa tiettyjen henkilöiden tai henkilöryhmien syrjimiseen ja leimautumiseen.⁽¹⁰⁾

⁽⁹⁾ ETSK:n 23.10.2008 antama lausunto aiheesta "EU:n rooli Pohjois-Irlannin rauhanprosessissa", EUVL C 100, 30.4.2009, s. 100.

⁽¹⁰⁾ Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto EU:n terrorisminvastaista politiikkaa käsittelevästä Euroopan komission tiedonannosta – *Counter-Terrorism Policy and Data Protection* – (Terrorisminvastainen politiikka ja tietosuojat), Giovanni Buttarellin puheenvuoro ETSK:n järjestämässä kuulemistilaisuudessa 9. helmikuuta 2011.

4.3.3 Terrorismin torjunnassa on keskeistä myös rajoittaa terrorismin rahoitusmahdollisuuksia. ETSK panee merkille, että EU:n lainsäädäntöä menettelyistä, joilla kansalaisia merkitään terrorismiin yhteydessä olevien henkilöiden ja elinten luetteloon, on muutettu niin, että kansalaisten perusoikeudet otetaan huomioon. ETSK katsoo, että yksilöllisten rangaistusmenettelyjen ja varojen jäädytysmenettelyjen on oltava asianmukaiset, selkeät ja avoimet. Epäilyillä on oltava mahdollisuus puolustaa itseään ja riitauttaa viranomaisten päätökset.

4.3.4 Komitea katsoo, että avoimuus, hyvä hallintotapa ja vastuunotto ovat valtiovallasta riippumattomien organisaatioiden keskeisiä piirteitä. Euroopan tasoiset vapaaehtoiset menettelyt voisivat olla hyödyllisiä, mutta ne eivät saisi tuoda mukanaan uusia sääntöjä, jotka loisivat epäkäytännöllisiä lainsäädännöllisiä tai taloudellisia esteitä ja olisivat ristiriidassa jäsenvaltioiden lainsäädännön kanssa ja voisivat rasittaa alan kapasiteettia tai kansalaisten sitoumusta työskennellä näiden toimien kohderyhmän hyväksi. Komitea on valmis tekemään yhteistyötä ratkaisujen löytämiseksi, jotta voidaan luoda yhteinen strategia terrorisminvastaisen politiikan alalla ja edistää kansalaisten oikeutta ja toivetta järjestäytyä riippumattomiksi yhdistyksiksi; tämä on perusvapaus, jota tulee kunnioittaa.

4.4 Varautuminen

4.4.1 Komitea on tyytyväinen tällä strategian osa-alueella viime aikoina tapahtuneeseen edistykseen. Osa-alueeseen kuuluvat sellaiset kysymykset kuin terrori-iskujen vaikutusten selvittämiseksi tarvittava siviilivalmiuskyky, ennakkovaroitusjärjestelmät, yleinen kriisinhallinta sekä terrorismin uhrien avustaminen. ETSK katsoo, että jäsenvaltioiden on vahvistettava toimintavalmiuksiaan voidakseen tehokkaasti suojella ihmisten elämää ja turvallisuutta kriiseissä.

4.4.2 Komitea panee tyytyväisenä merkille ponnistelut kemiallisten, biologisten ja radiologisten aineiden tai ydinainesten (CBRN) saatavuuden vaikeuttamiseksi, sillä näitä aineita saatetaan käyttää terrorismitarkoituksissa. On aiheellista jatkaa ensisijaisesti EU:n CBRN-toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa. Se sisältää 130 erityistä toimenpidettä sellaisten välikohtausten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä niihin vastaamiseksi, joissa käytetään näitä aineita. Tällöin on kuitenkin otettava huomioon ehdotettujen toimien mahdolliset vaikutukset asianomaiseen talouden alaan. On syytä aloittaa laajennetut kuulemiset talouselämän edustajien kanssa.

4.4.3 ETSK panee tyytyväisenä merkille myös Euroopan komission ponnistelut terrorismin uhrien avustamisessa. Komissio myöntää noin viisi miljoonaa euroa terrorismin uhrien ja näiden tukiyhdistysten verkoston tukemiseen. Komitea katsoo, että tukea on jatkettava ja parannettava.

Horisontaalisia kysymyksiä

4.5 Perusoikeuksien kunnioittaminen

4.5.1 ETSK on tyytyväinen, että perusoikeuksien kunnioittamista käsitellään horisontaalisena painopistealueena. Jäsenvaltioiden hallitusten on kuitenkin toimittava samalla tavoin kuin

komissio, joka on sitoutunut perusoikeuksien kunnioittamiseen. Perusoikeuksien suojaamista ei myöskään pidä rajoittaa välineiden suunnittelu- ja laatimisvaiheeseen vaan suojelun on katettava myös välineiden täytäntöönpano.

4.5.2 Ihmisoikeuksien suojelun eurooppalainen järjestelmä on oikeudellisesti vakaa, ja tämän tulisi näkyä nykyistä selvemmin komission tiedonannoissa ja toimissa. Jäsenvaltioiden hallitusten tulee hyödyntää nykyistä päättäväisemmin erityisvälineitä. Poliittisella tasolla tehtyjen sitoumusten tulee näkyä niiden toiminnassa. Kidutuksen sallivat ja sitä harjoittavat käytännöt tulee sanktioida ja lakkauttaa lopullisesti jäsenvaltioiden alueella. Palauttamiskiellon periaatetta on kunnioitettava. Kansainvälisessä, eurooppalaisessa ja jäsenvaltioiden lainsäädännössä nimenomaisesti yksilöityjä ja sanktioituja syrjiviä käytänteitä tulee jäljittää ja torjua.

4.5.3 Komitea kehottaa komissiota tunnistamaan nopeimmat seuranta- ja päätöksentekomekanismit terrorisminvastaisen politiikan yhteydessä, kun on kyse perusoikeuksien kunnioittamisesta. Tätä varten on mahdollista ottaa entistä paremmin käyttöön Euroopan kansalaisyhteiskunnan mahdollisuudet, koska kansalaisten oikeuksien ja vapauksien suojeleminen on sen ydin-alueita.

4.6 Kansainvälinen yhteistyö ja kumppanuudet unionin ulkopuolisten maiden kanssa

4.6.1 Terrorismin ja etenkin uskontoperustaisella terrorismilla on merkittävä kansainvälinen ulottuvuus. Euroopan unionin on tehtävä yhteistyötä unionin ulkopuolisten maiden kanssa terrorismin uhkien vähentämiseksi, vaikei unioni ole enää, kuten on todettu, tämänkaltaisten vaarojen ensisijainen kohde.

4.6.2 Euroopan unionin on edistettävä yhteistyössä kolmansien maiden kanssa demokraattisia terrorismin torjunnan menettelyjä ja normeja. Euroopan unionissa on monenlaisia ihmisoikeudet takaavia ja niitä tosiasiallisesti edistäviä järjestelmiä. Monissa kolmansissa maissa on kuitenkin vaara, että terrorisminvastainen politiikka saa vääranlaisen käänteen ja vahingoittaa demokratian laatua ja perusoikeuksien kunnioitusta.

4.7 Rahoitus

4.7.1 Komitea suhtautuu myönteisesti turvallisuutta ja vapauksien suojelua koskevaan ohjelmaan, johon on sisällytetty terrorismin ehkäisemistä, torjuntavalmiutta ja seurausten hallintaa koskeva erityisohjelma. Terrorisminvastaisen strategian neljän osa-alueen (ehkäiseminen, suojaaminen, toiminnan estäminen ja varautuminen) kustannusten jako tulee tasapainottaa, ja ennalta ehkäisemistä koskevaa poliittista sitoumusta tulee tukea tarvittavilla määrärahoilla. Lisäksi tulee kiinnittää erityishuomiota julkisen ja yksityisen sektorin suhteisiin terrorismiuhkien torjunnassa. ETSK odottaa kiinnostuneena kyseisen ohjelman väliarviointien tuloksia ja toivoo, että tulosten saavuttamisen edellyttämät riittävät varat saadaan asianmukaisesti käyttöön.

5. Tulevaisuuden näkymiä

5.1 Lissabonin sopimuksen voimaantulon ansiosta on mahdollista syventää jäsenvaltioiden politiikanalojen yhteensovittamista myös terrorisminvastaisessa politiikassa. Tällä sopimuksella lisättiin Euroopan unionin toimivaltuuksia ihmisoikeuksien alalla. Näin ollen on mahdollista luoda sellainen terrorisminvastainen politiikka, jossa otetaan huomioon sen jokaisessa vaiheessa, myös täytäntöönpanovaiheessa, että ihmisoikeuksien alalla pätevät kaikkein pisimmälle kehitetyt normit ja menettelyt. Komitea katsoo, että terrorisminvastaista politiikkaa on mukautettava terrorismin konkreettisen kehittymisen mukaisesti, mutta pääpaino on ehdottomasti oltava ennaltaehkäisyssä sen laajassa merkityksessä. Lisäksi on otettava välittömästi huomioon terrorismin sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset syyt.

Bryssel 5. toukokuuta 2011

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON
